

Meteorologická stanice Churáňov

Meteorological station Churáňov

Josef Staněk & Jirí Bednařík

*Český hydrometeorologický ústav, meteorologická stanice Churáňov,
CZ–384 73, Stachy, Česká republika*

Abstract

Since 1955 the periodical meteorological measuring are carried on in the station Churáňov. It is located near the top of the Churáňovský vrch Mt. in 1122 meters a.s.l. The station sends regularly the results to the Czech hydrometeorological institute in Prague. There are some specific features connected with altitude, e.g. warmer autumn weather and relatively late beginning of spring (mean temperatures are higher in October than in April) and also temperature inversion situations are often here, in January, 15th 1997 was conducted the highest January temperature (14,4°C). A lot of extremely cold places is in surroundings of the station, Jezerní slaf peat-bog is a locality with the lowest temperatures, the nips in the air during summer months July-August frequently occur there. The lowest temperature (-41,6°C) was recorded in January, 30th, 1987.

Fyzicko-geografické informace

Meteorologická stanice Českého hydrometeorologického ústavu „CHURÁŇOV“ je umístěna v centrální části Šumavského horského pásma. Nachází se severovýchodně od oblasti nejvyšších vrcholů Šumavy v nadmořské výšce 1122 m. Budova stanice je postavena v těsné blízkosti vrcholové kóty Churáňovského vrchu v povodí říčky Losenice. Její geografické souřadnice jsou 49°04'06" severní šířky a 13°36'47" východní délky. V blízkosti se rovněž nachází výrazný terénní zlom s dvousetmetrovým výškovým převýšením, do Stašské kotliny zde spadají Šumavské pláně, patřící mezi nejrozsáhlejší souvislé plochy ve střední Evropě, které jsou tak vysoko položené. Z nich vystupuje řada šumavských vrcholů, jen některé ale přesahují 1300 m n.m. Tato oblast má rovněž dobré podmínky pro vznik vrchovištních rašeliníšť, která se nacházejí i v bezprostřední blízkosti meteorologické stanice.

Informace o datu zřízení stanice a rekonstrukci

Meteorologická stanice Churáňov byla stavebně dokončena v roce 1952. Byla určena především pro účely meteorologického zabezpečení vojenského letectva, které v místě její polohy v blízkosti státní hranice potřebovalo tyto údaje. Od měsíce března r.1954 přešla stanice do majetku tehdejšího Hydrometeorologického ústavu v Praze, dnešního Českého hydrometeorologického ústavu. Pravidelná kontinuální měření a pozorování byla prováděna od roku 1955, rovněž od tohoto roku jsou k dispozici datové soubory pro klimatologická studia.

Roku 1988 byla zahájena postupná větší rekonstrukce budovy Meteorologické stanice. V první fázi byla rekonstruována střecha budovy, kde byl použit měděný plech. Dále byla celá budova tepelně izolována a následně obložena měděnými šablonami. V roce 1990 bylo instalováno elektrické vytápění stanice a provedena rekonstrukce elektrické instalace a rozvodů.

V roce 1994 byl nově vybudován vodovodní přívaděč a provedena rozsáhlá úprava měrného pozemku stanice. V současné době probíhá dokončování rekonstrukce vnitřního interieru budovy stanice.

V letech 1989–1990 došlo v okolí stanice k rozsáhlejšímu odlesnění pozemků.

Údaje o měřicím programu stanice

Meteorologická stanice Churáňov poskytuje Českému hydrometeorologickému ústavu a dalším institucím především následující údaje a výsledky:

1. Každou hodinu vysílá nepřetržitě pravidelné hodinové synoptické zprávy v UTC.
2. Vypracovává klimatologická měření a pozorování v termínech 07.06 hod. SEČ, 14.06 hod. SEČ a 21.06 hod. SEČ – z těchto údajů vysílá po měření v 07.06 hod. SEČ zprávu „ INTER „,
3. Poskytuje okamžité mimořádné zprávy o náhlých změnách počasí – při začátku výskytu krup, mrznoucích srážek, bouřky a hůlavy, stejně tak při jejich skončení.
4. Každou hodinu vysílá zprávu „RAD“ o příkonu fotonového dávkového ekvivalentu.
5. Na měrném pozemku je umístěna stanice automatického imisního monitoringu která provádí kontinuální měření oxidu siřičitého, polétavého prachu, oxidů dusíku a přízemního ozónu.

Nadmořská výška tlakoměru stanice je 1126 m, nádobek teploměru v meteorologické budce 1124 m.

Další zajímavé informace o MS Churáňov

V podzimním a v zimním období se na MS Churáňov výrazně projevují inverzní situace, zvyšující průměrné měsíční teploty v těchto obdobích. Například nejvyšší dosažená lednová teplota 14,4°C byla naměřena 15.ledna 1997. Poloha stanice na závětrné straně Alpského masivu při jižním a jihozápadním proudění způsobuje uplatňování fénového efektu a větší výraznost a četnost inverzních situací než v jiných pohořích našeho státu.

Koeficient Gorczyňského je 21,6%.

Klima MS Churáňov vzhledem k poměrně malé roční amplitudě teploty (17,0°C) svědčí o zřetelně se uplatňujícím vlivu přímořského klimatu zvláště v zimních měsících. V létě, kdy jsou v přímořském klimatu průměrné teploty nižší než v kontinentálním, je však možno na MS Churáňov pozorovat jen slabou kladnou odchylku od průměrné pásmové teploty. Tato okolnost svědčí o tom, že v létě je zde klima blíže kontinentálnímu charakteru.

Vlivem nadmořské výšky 1122m je zde podzimní období výrazně teplejší než jarní, jaro také přichází později a velmi pomalu. Dlouhodobé průměrné říjnové teploty jsou o 2,4°C vyšší než dubnové, například v dubnu 1965 byla průměrná teplota jen -1,7°C, zatímco v říjnu 1995 byla tato hodnota 8,4°C.

Oblasti s extrémními minimálními teplotami

V širším okolí Meteorologické stanice Churáňov se nachází lokality, kde byly naměřeny extrémně, dá se říci až rekordně nízké teploty. Tyto lokality objevil amatérský meteorolog pan Antonín Vojvodík, bydlící ve Vimperku, který zde také provádí pravidelná měření.

Jednou z nejtypičtějšých lokalit nejbliže položených k Meteorologické stanici je Jezerní slať. Je to mělká proláklina nadmořské výšky okolo 1060 m n.m. Zdejší porost je jen řídký a zakrslý, tedy typický pro slať. Jezerní slať je obklopena několika šumavskými vrcholy, jejichž svahy jsou z větší části zalesněné. Studený, prochlazený a těžší vzduch stéká v noci po okol-

ních svazích do této prolákliny, kde se dále zejména při jasných nocích ještě prochlazuje. Protože sem nemůže proudit okolní teplejší vzduch, kterému brání okolní vrcholy a porost, studený vzduch zde setrvává.

Měření se zde začalo provádět od roku 1985. Na Jezerní slati byla dne 30. ledna 1987 naměřena minimální teplota $-41,6^{\circ}\text{C}$. Četnost výskytu extrémně nízkých teplot je zde velice vysoká, není výjimkou naměřit v letních měsících červenec až srpen po celou polovinu dní tohoto období mrazíky, a to nikoliv přizemní, ale ve výši 2 m nad terénem. Dokonce je zde jejich četnost vyšší i v porovnání s polohami okolo 2 000 m n.m. Přestože zde měření probíhají zatím jen krátkou dobu, můžeme se domnívat, že zde byly překonány i dosud platné celorepublikové rekordy.

Další informace i o jiných šumavských lokalitách lze získat přímo u p. Vojvodíka, nebo na pobočce ČHMÚ v Českých Budějovicích.

Tabulka 1. – Přehled vybraných hodnot naměřených na stanici Churáňov v průběhu let 1956 až 1997

Table 1. – An overview of selected values recorded on station Churáňov during years 1956 to 1997

Průměrná roční teplota:	4,2 °C
Nejteplejší roky:	1989, 1994, roční průměr 5,6 °C
Nejchladnější rok:	1956, roční průměr 2,5 °C
Nejteplejší měsíc:	červenec 1994, měsíční průměr 17,4 °C
Nejchladnější měsíc:	únor 1956, měsíční průměr -14,2 °C
Maximální teplota:	34,2 °C, 27.července 1983
Minimální teplota:	-32,6 °C, 10. února 1956
Průměrný roční úhrn srážek:	1066 mm
Nejvlhčí rok:	1995, roční úhrn 1470 mm
Nejsušší rok:	1971, roční úhrn 862 mm
Nejvyšší měsíční úhrn srážek:	258 mm, leden 1976
Nejnižší měsíční úhrn srážek:	3,5 mm, září 1959
Maximální denní množství srážek:	136 mm, 31. července 1977
Nejvyšší sněhová pokrývka:	197 cm, březen 1988
Maximální rychlost větru v nárazu:	45 m/s (162 km/h), 1. března 1990 v 6:35
Nejvyšší naměřený tlak vzduchu:	908,6 hPa, tj. 681,5 torr, 31. ledna 1989
Nejnižší naměřený tlak vzduchu:	844,2 hPa, tj. 633,2 torr, 26. února 1989

Tabulka 2. – Vybrané klimatologické údaje z let 1956 – 1997 získané na stanici 11 457 – Churáňov

Table 2. – Selected climatological data from years 1956 to 1997 obtained on station 11 457 – Churáňov

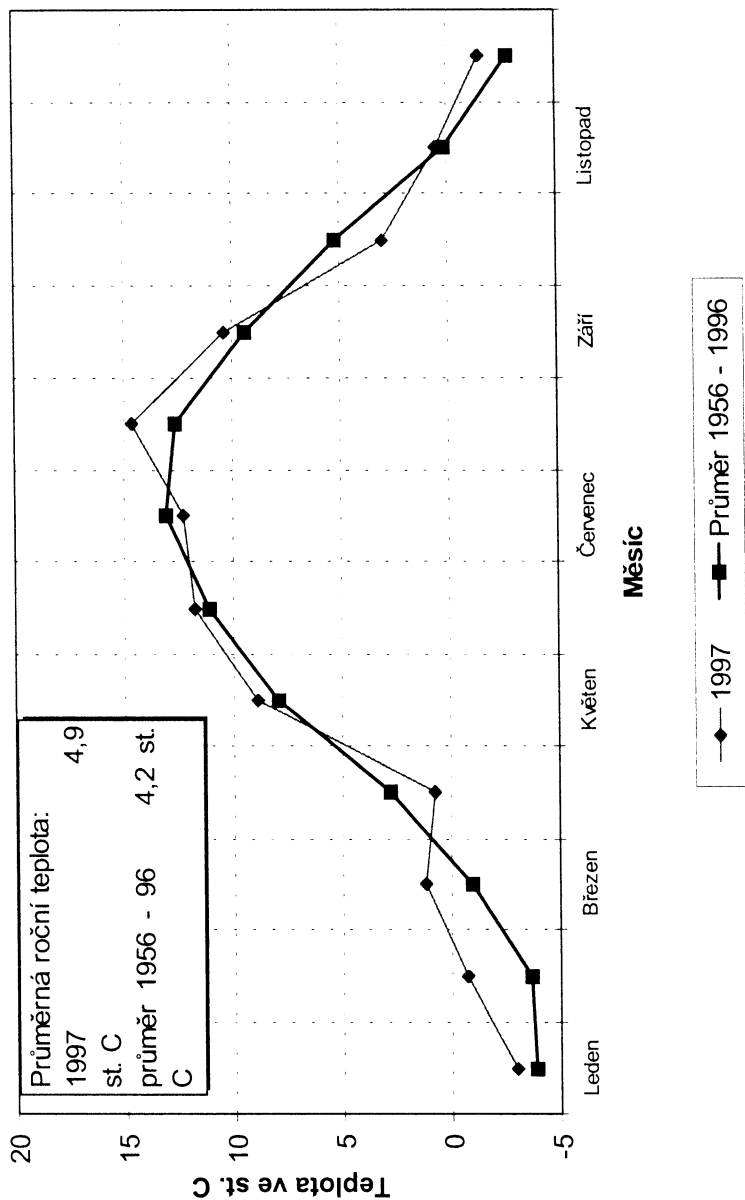
Rok	Prům. roční teplota	Max. teplota	Min. teplota	Počet arktických dnů	Počet ledových dnů	Počet mrazových dnů	Počet letních dnů	Počet tropických dnů	Roční úhrn srážek	Max. výška sněhu (cm)
1955										
1956	2,5	26,4	-32,6	14	94	179	3	0	978,7	118
1957	4,6	30,1	-18,0	2	47	151	8	1	954,4	55
1958	4,2	28,2	-15,2	0	76	164	4	0	1153,6	120
1959	5,3	29,1	-15,9	0	44	154	4	0	887,2	70
1960	4,3	28,7	-19,5	2	53	162	4	0	918,9	98
1961	5,3	28,0	-22,0	3	44	132	11	0	968,6	58

Pokračování tab. 2.

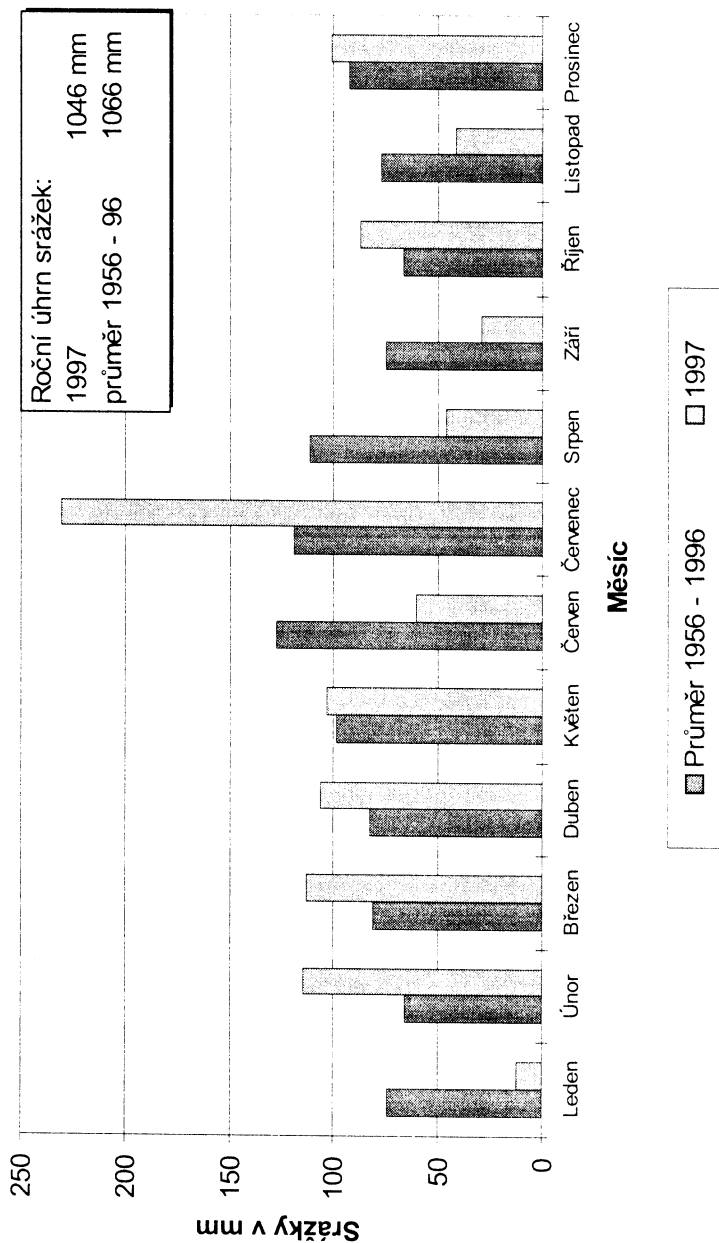
Rok	Prům. roční teplota	Max. teplota	Min. teplota	Počet arktických dnů	Počet ledových dnů	Počet mrazových dnů	Počet letních dnů	Počet tropických dnů	Roční úhrn srážek	Max. výška sněhu (cm)
1962	3,1	29,6	-21,2	4	87	195	9	0	999,6	124
1963	3,4	29,1	-21,7	21	78	169	7	0	909,7	115
1964	4,1	28,0	-16,3	0	69	178	9	0	1132,7	42
1965	2,9	29,6	-17,1	1	83	188	6	0	1325	161
1966	4,4	28,3	-19,2	7	79	148	3	0	1264,1	122
1967	4,6	28,7	-20,3	3	56	168	8	0	1162,7	180
1968	3,9	27,0	-20,0	5	71	167	2	0	956	120
1969	3,9	27,5	-16,7	1	85	159	5	0	979,7	85
1970	3,6	26,4	-17,9	0	80	172	3	0	1199,6	185
1971	4,4	29,8	-21,3	5	57	167	10	0	861,5	120
1972	4,3	28,0	-17,6	0	41	154	8	0	876,4	35
1973	4,0	28,0	-18,0	1	75	179	8	0	1045,4	110
1974	4,5	30,7	-9,5	0	50	164	5	1	1389,2	65
1975	4,9	30,4	-15,0	0	53	159	2	1	1074,2	50
1976	4,3	28,0	-19,1	2	78	166	6	0	986,3	125
1977	4,8	25,2	-3,2	0	50	159	2	0	1241,5	73
1978	3,6	24,2	-15,0	0	65	162	0	0	1120,2	120
1979	3,8	26,0	-22,0	4	69	183	1	0	1232,2	110
1980	3,0	29,6	-18,2	0	76	188	2	0	1185,9	95
1981	3,9	26,3	-18,2	2	90	164	4	0	1326,2	130
1982	5,0	26,0	-20,0	4	42	148	6	0	947,5	105
1983	5,0	34,2	-17,5	1	57	151	11	2	926,8	64
1984	3,7	32,2	-15,1	0	64	166	5	1	1014,8	127
1985	3,5	27,3	-22,6	16	74	168	7	0	993,3	88
1986	4,0	27,2	-21,4	7	75	162	5	0	1218,5	110
1987	3,6	25,5	-24,2	9	75	159	3	0	1089,1	137
1988	4,6	28,6	-15,5	0	66	160	8	0	1296,1	197
1989	5,6	27,3	-14,6	0	27	141	3	0	940,2	55
1990	5,6	26,7	-13,5	0	42	148	6	0	1059,7	57
1991	4,1	28,5	-23,6	3	78	156	4	0	884	47
1992	5,3	30,4	-16,8	1	47	170	16	0	882,3	62
1993	4,5	27,5	-17,7	2	64	156	7	0	1131,4	86
1994	5,6	29,2	-18,7	2	36	143	17	0	929,9	34
1995	4,5	29,3	-16,7	2	65	165	4	0	1470,3	67
1996	3,4	24,8	-22,2	10	84	159	0	0	1111,3	80
1997	4,9	27,8	-18,9	2	49	167	1	0	1045,6	48

Tabulka 3. – Vybrané klimatologické údaje z období 1956 – I.čtvrtletí 1998 získané na stanici 11 457 – Churáňov
Table 3. – Selected climatological data from period 1956 to 1st quarter of 1998 obtained on station 11 457 – Churáňov

	Leden	Únor	Březen	Duben	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen	Lистопад	Prosinec
Dlouhodobá prům. měs. teplota (°C)	-4,0	-3,7	-1,0	2,9	7,9	11,1	13,1	12,6	9,4	5,3	0,1	-2,9
Nejvyšší měsíční prům. teplota (°C)	0,0	2,3	2,8	7,3	10,9	13,3	17,4	17,1	13,4	8,4	3,6	0,5
Nejnižší měsíční prům.teplota (°C)	-11,3	-14,2	-6,0	-1,7	4,3	8,8	10,4	10,7	5,9	-0,1	-3,5	-7,8
Max. teplota (°C)	16,9	17,5	19,2	23,4	27,5	29,1	34,2	30,7	30,4	23,0	21,6	15,1
Min. teplota (°C)	-24,2	-32,6	-21,3	-13,3	-7,3	-2,5	-1,5	-1,0	-2,7	-9,8	-14,6	-22,2
Průměrný měsíční úhrn srážek (mm)	76,0	64,2	80,5	82,4	98,4	129,4	116,8	113,4	76,3	65,9	78,0	92,4
Nejvyšší měsíční úhrn srážek (mm)	257,9	201,1	223,7	209,1	241,1	243,8	242,6	213,2	182,0	169,8	169,7	235,3
Nejnižší měsíční úhrn srážek (mm)	11,0	11,8	22,0	24,0	16,1	49,2	16,8	38,1	3,5	6,8	22,6	4,9
Nejvyšší denní úhrn srážek (mm)	30,8	38,3	43,9	53,7	47,8	71,3	136	58,9	68,5	60	48,6	53,6
Max. výška sněhové pokrývky (cm)	180,0	182,0	197,0	171,0	55,0	5,0	0,0	0,0	5,0	45,0	83,0	122,0

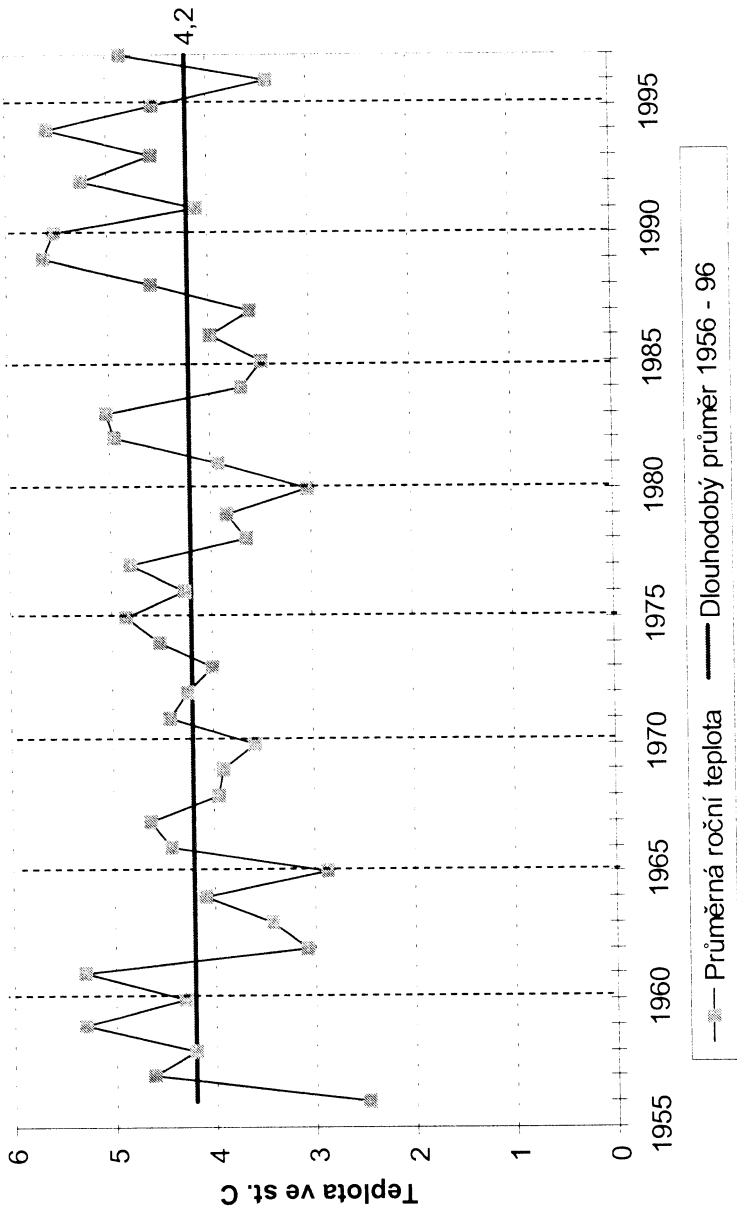

Obr. 1. – Průměrné měsíční teploty roku 1997 v porovnání s dlouhodobým průměrem z let 1956–1996.
Fig. 1. – Mean month's temperatures from the year 1997 in comparison to a long-term average from the period 1956–1996.

Obr. 2. – Srážkový úhrn jednotlivých měsíců roku 1997 v porovnání s dlouhodobým průměrem z let 1956–1996.

Fig. 2. – The sum of precipitation of the individual months in 1997 in comparison to a long – term average from the period 1956–1996.

Obr. 3. – Průměrné roční teploty v letech 1956 až 1997.
 Fig. 3. – Mean month's temperatures in the years 1956–1997.